

Traduir el *Cançoner* de Petrarca

Miquel Desclot

Haig de dir d'entrada que no em va encarregar ningú la traducció del *Cançoner*, que va aparèixer publicada la tardor de l'any passat. Tampoc no semblava que ningú sentís la necessitat de disposar d'una versió literària del volum de poesia lírica més influent de tota la tradició occidental. El llibre de Gabriella Gavagnin *L'art de traduir Petrarca*, publicat l'any 2010, permet de comprovar que la nostra literatura no s'ha interessat mai gaire per oferir els poemes de Petrarca al públic general. No pretenc pas analitzar les causes d'aquesta curiosa negligència (entre altres raons, perquè el lloc més adequat no seria aquest), sinó simplement subratllar-ne la irregularitat. Mentre que, després de la primera aproximació als sonets de Shakespeare, a càrrec de Magí Morera i Galícia fa més d'un segle, n'hem tingut d'altres de Carme Montoriol, de Joan Triadú, de Gerard Vergés, de Salvador Oliva i de Txema Martínez Inglés (quatre de les quals són completes), ningú en tot el segle xx no ha sentit la necessitat, o no ha tingut l'ambició, d'anostrar l'obra lírica completa de Petrarca, sense la qual no s'entendrien els sonets de Shakespeare ni els de tantíssims altres poetes del Renaixement europeu. Només la selecció d'Osvald Cardona, publicada l'any 1955, s'hi va acostar, amb la traducció d'uns dos terços del llibre. Així i tot, es tracta encara d'una aproximació insuficient, perquè el *Cançoner* és justament un llibre construït de manera obsessiva com una unitat orgànica en què cada poema depèn poc o molt dels tres-cents seixanta-cinc restants.

Ja he confessat més d'una vegada que no vaig començar a traduir sonets de Petrarca amb cap pretensió de reparar un oblit o una omisió tan escandalosos. Al contrari: m'hi vaig posar per una necessitat ben circumstancial, arran d'una conferència sobre el madrigal polifònic del segle XVI per a la qual em calien un parell de sonets que Cardona no havia escomès. És cert que aquella experiència impremeditada em va resultar prou plaent i estimulante per aprofitar-ne la inèrcia traduint uns quants poemes més no inclosos al llibre de Cardona, però ni tan sols llavors no em va passar pel cap la idea d'emprendre la traducció de tot el llibre. El volum i les dificultats d'una empresa semblant devien treballar en el meu subconscient per impedir-ho. En aquella època, l'any 1994, jo ja havia renunciat a la meua plaça de titular a la universitat i, com a escriptor autònom, no em podia ja no dic plantejar, sinó ni tan sols imaginar, un projecte de dimensions semblants. Em vaig conformar, doncs, amb el disseny de publicar en un sol volum els poemes enllestits fins llavors, juntament amb uns quants de Dante i de Michelangelo que havia traduït amb la mateixa embranzida. En aquest punt, vaig anar a ensenyar aquelles versions al poeta Àngel Crespo, que havia traduït Dante i Petrarca al castellà, amb la secreta mala intenció de demanar-li si m'hi voldria escriure un text de presentació. El poeta, un enamorat de totes les literatures romàniques, es va engrescar amb aquelles provatures d'algú que estimava els mateixos poetes que ell, però malauradament la leucèmia se'n va ensenyorar poc després i al cap de mig any moria sense que aquella idea hagués pogut arribar a port. Però de la conversa d'aquell dia en va sorgir una conseqüència important. En haver llegit alguns dels poemes, va aixecar els ulls i em va dir amb una convicció inapel·lable que el que jo havia de fer era emprendre sense embuts la traducció de tot el *Cançoner*; que era una anomalia que en la llengua d'Ausiàs March no hi hagués cap *Cançoner* complet, i que m'ho prengué com un deute amb la meua tradició. Em va remarcar, per acabar de convence-me'n, que sis anys enrere el poeta gallec Darío Xohán Cabana n'havia publicat una excel·lent traducció poètica completa a la seva llengua. D'entrada, el sobtat envit em va sorprendre com si m'haguessin disparat

un tret, però el fet és que el projectil se'm devia encastar entre costella i costella, perquè de tornada cap a casa ja començava a considerar seriosament les possibilitats d'embarcar-me en un viatge tan llarg i atzarós. Ara em sembla, doncs, de tota justícia reconèixer amb gratitud aquella primera empenta que em va posar en camí. I alhora em sembla digne de subratllar que, curiosament, no hi havia hagut ningú «de casa» que m'hagués manifestat abans la necessitat de preparar un *Cançoner* complet en la nostra llengua, la d'Ausiàs March.

Era evident que un propòsit tan complex no seria fàcil de portar a terme. Calia, primer, un editor solvent compromès amb aquella temeritat. No em va costar gens d'engrescar-hi l'editorial Proa, primer en la persona d'Oriol Izquierdo i poc després en la d'Isidor Cònsul, el seu successor en la direcció literària. Però a continuació calia pensar en alguna forma de finançament, perquè també quedava clar que l'editorial no es podia fer càrrec d'una despesa tan gran per un llibre que previsiblement no seria una màquina de fer diners. Vaig haver de recórrer, així, als ajuts de la Institució de les Lletres Catalanes, que em van permetre de treballar en els primers estadis de la feina. La Institució, però, tampoc no disposava ni de bon tros de prou reserves per finançar una obra de tanta durada. En Cònsul em va suggerir llavors de presentar-me al premi Vidal Alcover, que efectivament em va proporcionar l'ajut més substancials que he rebut en tots els anys de dedicació al *Cançoner*. Això em va permetre de completar el molt considerable paquet de 318 sonets. Però arribat en aquell punt prou avançat, quan havia aconseguit enllestir vora cinc milers de versos, encara em quedaven una trentena de cançons per traduir, amb un total de tres mil versos delicats i revessos. I vet aquí que llavors em vaig trobar encallat, per manca de finançament. Vaig fer algun intent d'aconseguir-ne de privat, però ni tan sols no vaig rebre cap resposta. L'empresa va quedar, doncs, aturada *sine die*. En algun moment de pessimisme vaig arribar a pensar que ja no la reprendria, vist que no semblava que el país hi tingués gaire interès. Però el fibló de l'amor propi, retret i tot, no s'havia mogut de lloc. I val a dir que uns quants amics, per no parlar de la meua família, no van perdre mai l'esperança que m'hi tornés a posar: gent tan diversa com l'italianista Rossend Arqués, la poetessa Teresa d'Arenys, l'escriptor Antoni Dalmau o el poeta Francesc Parcerissas, avui company de final, no van deixar d'encoratjar-m'hi al llarg del temps, al costat d'altres amics i col·legues també prou diversos que em sap greu de no poder llistar aquí.

Finalment, al cap dels anys, després de passar inesperadament per mans de cirurgia, aquell fibló latent es va despertar i vaig decidir d'emprendre l'acabament del *Cançoner*, costés el que costés. Ho devia als amics que ho esperaven i m'ho devia a mi mateix. Així va ser com, durant dos anys de dedicació pràcticament exclusiva, i sense esperar més finançament que un petit ajut gestionat per l'editor Josep Lluç, vaig enllestir per fi la traducció i l'edició del *Cançoner* petrarquià, que la mateixa editorial que l'esperava de feia anys va portar a les llibreries deu mesos enrere.

Haig de donar les gràcies, doncs, a tots els qui, encoratjant-me o entrebancant-me, m'han ajudat a dur a terme una feina que, vista ara en perspectiva, potser mereix el qualificatiu de quixotesca.

Vull acabar excusant-me de no haver entrat avui en detalls interns de la traducció, perquè això ja ho he fet recentment en [un altre escrit](#) per a la revista *Visat*.